

Розділ 3
**ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ:
МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ЕМПІРИЧНИЙ
РАКУРСИ**

УДК 159.9.746.3.031.2(477)

**Л. М. Андрушко,
В. П. Ясінський**

**ВПЛИВ СИНЬОГО КОЛЬОРУ НА ПСИХІКУ
ТА ФІЗІОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ ЛЮДИНИ**

Досліджено вплив синього кольору на психіку та фізіологічні функції людини. Доведено, що колір не тільки надає інформацію про предмет, але й має здатність викликати емоції. Розглянуто, як певні культурні особливості, історичні періоди позначались і продовжують впливати на сприйняття синього кольору людиною. Вивчено можливість застосування взаємозв'язків між кольором і психікою у психодіагностиці та психокорекції. Відображено вплив кольору на фізіологічні функції людини: артеріальний і серцевий тиск, дихання, нервово-психічний стан.

Ключові слова: синій колір, символіка кольору, психологічний вплив, емоції, фізіологія людини, психофізіологічний процес.

Постановка проблеми. Кольоросприйняття сучасної людини – це складний процес, збагачений образами, асоціаціями і уявленнями, пов'язаними з кольором. Воно однакове для всіх (за винятком кольороаномалів) і не залежить від соціального статусу, вікових чи гендерних особливостей, рівня інтелектуального розвитку. Водночас фізіологічний вплив кожного кольору на організм конкретного індивіда, крім наведених факторів, обумовлений ще й етнічними, історичними, обрядовими, символічно-знаковими та культурними традиціями.

Кольоросприйняття людини – надзвичайно складний психофізіологічний процес, який пройшов тривалий еволюційний шлях. Найбільшого вдосконалення зазнали рецепторні і центральні ділянки зорового аналізатора. Процес їх диференціації продовжується і нині. Людина недалекого (в еволюційному сенсі) майбутнього буде сприймати набагато більше зорової інформації, ніж сьогодні. На вдосконалення кольоросприйняття певним чином впливає розвиток суспільства, культури, мистецтва й науково-технічний прогрес.

Кольоросприйняття, і найперше – сприйняття синього кольору, справляє вплив на фізіологічні і психічні функції індивіда.

Стан дослідження. Спроби психологів, медиків, педагогів, етнографів пояснити результат впливу кольору на психіку людини представлені значною кількістю теоретичних та емпіричних досліджень. Й.Гете вперше спробував охарактеризувати чуттєво-емоційний вплив не лише окремих кольорів, а й їхніх різноманітних сполучень. У ХХ ст. наука про колір пішла далеко вперед: диференціація колірних систем, залежно від практичного застосування; дослідження механізмів зору людини та зв'язків кольорів із психікою; створення теорій колориту [1; 2; 13]. Сучасні вчені доводять, що наша колірна чутливість розвивається і з часом ми зможемо бачити такі кольори, які абсолютно недоступні зараз [1; 15].

Психосемантика кольору сьогодні переживає етап свого становлення як самостійний розділ психології сприйняття кольору, і важливими у цьому напрямі є праці П. Яньшина [15]. Вплив кольору на людину та його використання в медичній практиці досліджує М. Дерібере [6].

Метою наукового пошуку є визначення психологічних особливостей сприйняття людиною синього кольору, а також дослідження його впливу на фізіологічні і психічні функції організму людини, оскільки практична потреба в психології сприйняття кольору існує в прикладних галузях психології – у психології реклами та психології мистецтва, психодіагностиці та психокорекції.

Виклад основних положень. Колір має хвильову енергетичну природу. А це означає, що ми його відчуваємо, і найчастіше це відбувається несвідомо.

Трапляються випадки, коли сліпі люди (відчуття яких надзвичайно загострені, щоб компенсувати відсутність зору) здатні розрізняти кольори на дотик. Це доводить те, що наш мозок сприймає енергію різних кольорів не лише через зорову, а й через сенсорну системи. Ми бачимо і відчуваємо: колір стін нашої кімнати, що впливає на настрій, апетит, працездатність, концентрацію і натхнення; колір одягу співрозмовника – на наше до нього ставлення тощо. Так само кольорова гама інтер'єру дому чи робочого кабінету і ті кольори, які ми обираємо для свого одягу, впливають на людей, що нас оточують. Не заперечуючи ролі предметних зв'язків кольору в становленні його значень, слід визнати, що провідним чинником у формуванні кольорових значень є зовсім не вони, а об'єктивний характер кольорової дії на людину, про що свідчать дані психофізіологічних та психологічних досліджень [1; 3; 6].

Серед асоціацій, які викликає у людини синій колір, переважають небо, море, прохолода, лід. Ці дані підтверджують результати асоціативного експерименту, проведеного ученицею К. Юнга В. Каст у 1980 році. На синій колір у випробовуваних виникали такі асоціації, як небо (23%), зелений колір (18%), вода (10%), море, природа (10%) [14, с. 34]. Синій – як колір неба і моря – символізує безмежні далі і нескінченні глибини. У переносному значенні синій колір часто використовується в таких поширених виразах повсякденної мови, як «синій туман» (символ романтики, казкового, чудового), «блакитні далі» (імпульс тяги до далеких мандрівок, наприклад, вислів «видно синю далечінь»), «синій дурман», «синій ніс» п'яниці (стан, у якому змінюються простір і час, власні сили переоцінюються, а реальність недооцінюється).

Л. Бондс у своїй книзі «Магія кольору» описує кілька цікавих технік допомоги собі за допомогою кольору [2]. Розрізняють три види впливу кольору на людину: фізичний, оптичний та емоційний. За фізичного йдеться про вплив кольору на фізіологію людини. Об'єктивна дія кольору підтверджена експериментально і залежить від його кількості та якості, періоду дії, особливостей нервової системи, віку, статі й інших чинників. Найбільш показовою безпосередньою фізіологічною дією на організм людини є явища, пов'язані з дією червоного та синього кольору (особливо при їх максимальній насиченості). Тому кабінет відомого вченого, психіатра В. Бехтерева було обладнано світлофільтрами, які забезпечували червоне або синє освітлення. У першому випадку кольорове оточення сприяло роботі з пацієнтами, які страждали від депресій; в другому – допомагало хворим у стані психо-емоційного збудження.

Розглядаючи оптичні явища кольору, всі барви можна умовно поділити на дві групи: червоний і синій, оскільки кольори за своїми оптичними характеристиками здебільшого наближені до якоїсь із цих груп. Психологічний вплив кольору наочно демонструється почуттями, переживаннями, які відчуває людина під впливом того чи іншого кольору. Цей вплив тісно пов'язаний з оптичними особливостями кольору [13, с. 315]. Характер і виразність кольору змінюється залежно від різноманітних асоціацій, які він викликає. Кожен із нас намагається пояснити емоційне навантаження того чи іншого кольору характером певних предметів, які мають відповідний колір. Це надто індивідуальна особливість кожної людини, яка залежить від набутого нею досвіду. Встановити тут будь-які закономірності важко, проте з певною вірогідністю можна припустити, що колір здійснює потужний вплив на формування психофізіологічного стану організму людини. Цей вплив

реалізується, в першу чергу, вегетативною нервовою системою (ВНС), її симпатичним та парасимпатичним відділами.

Особливі досягнення в напрямку впливу кольору на ВНС належать школі професора С. Кравкова [8, с. 24]. Головним висновком його численних експериментів стало виявлення взаємозв'язку між кольоровим зором, ВНС і гіпоталамусом, котрий, як відомо, відіграє інтеграційну роль у діяльності фізіологічних і психічних функцій організму. Вважається, що ядра передньої гіпоталамічної ділянки тісно пов'язані з нейрогіпофізом, мають стосунок до інтеграції парасимпатичного відділу ВНС, а ядра задньої гіпоталамічної ділянки – до інтеграції симпатичного відділу ВНС. Зорові провідні шляхи анатомічно пов'язані зі всіма цими структурами [8, с. 25–26]. Результати експериментальних робіт школи С. Кравкова засвідчили, що дія кольорового світла призводить до певних змін в тонусі ВНС, котрі, своєю чергою, впливають на кольоровий зір [8, с. 154]. Тому колір, як енергія, є необхідним для підтримання тону центральної нервової системи.

Під час аналізу надання переваг у кольорі психічно здорових досліджуваних, проведеного А. Рум'янцевою, їх колірні симпатії визначали, як мінімум, за двома чинниками: емоційною оцінкою кольору як певної цілісності та усвідомленою або неусвідомленою емоційною оцінкою колірних асоціацій [12, с. 68]. Окрім того, ці фактори пов'язані з енергетичним та інформаційним аспектами впливу кольору [12, с. 67–69].

Виявилось, що колірні симпатії дітей зумовлені, перш за все, енергетичними характеристиками кольору, тоді як у дорослих не меншою мірою залежать і від інформаційного складника впливу кольору, що визначається суспільно-культурним досвідом, традиціями колірної символіки, модою і т. д. Надання переваг певним кольорам у дітей набагато менш індивідуальні, ніж у дорослих, тому виявлення якоїсь однієї спільної тенденції для останніх є доволі проблематичним. Враховуючи це, вибір кольору дорослими можна розглядати як відображення потреби в стабільному, зрівноваженому стані, збереження досягнутого і навіть домінування релаксації над потребою в активності, рості та розвитку, яка переважає у дітей. Л. Миронова наголошує, що вибір колірної гармонії належить до найскладніших проблем естетики, оскільки ставлення людини до кольору формується під впливом розмаїтих факторів [10, с. 170–174]. Один із засновників експериментальної психології В. Вундт в «Основах фізіологічної психології» описує органічний взаємозв'язок відчуттів і почуттів [5].

Філогенетично відчуття і почуття нерозривно пов'язані між собою. Вплив подразника викликає не тільки відчуття (сенсорний

компонент), але і почуття відносно цього відчуття. Можна сказати, відчуття «пристрасне». Наступним суттєвим фактором є досить жорсткий ступінь «закріпленості» за певним кольором певних емоцій. Психічно здорові люди, починаючи з 3–4-річного віку, тобто коли можуть фіксувати свої враження, розуміють емоційний зміст основних кольорів і можуть їх диференціювати за емоційною шкалою [5, с. 45–48].

Л. Шварц виявила помітну зміну колірної чутливості залежно від емоційного стану людини [13, с. 318]. Позитивні емоції (наприклад, радість) виявилися пов'язаними з підвищенням чутливості до червоного та жовтого і з пониженням – до синього й зеленого. Під час переживання негативних емоцій спостерігалось протилежне: чутливість до синього та зеленого збільшувалась, а до жовтого і червоного знижувалась. Цікаво, що вказані зміни колірної чутливості відзначалися не тільки при актуальному переживанні емоцій, а й при спогадах чи приємні або неприємні події. Таким чином, експериментальні дослідження Л. Шварц підтверджують положення В. Вундта про органічний зв'язок відчуттів та емоцій [13, с. 314–320]. В. Петренко і В. Кучеренко обґрунтовують можливість діагностування емоційних станів піддослідних методом надання кольорових переваг (тест Люшера) [11, с. 70–82].

Дія кольору і специфіка його внутрішнього значення не залежать від ставлення людини до нього. Колір може подобатися чи не подобатися, але характер його впливу на психіку залишається незмінним, не залежним від стану організму на момент впливу. Таким чином, символічне значення кольору, його «психологічний код» є дійсно об'єктивними і не залежать від місця того чи іншого кольору в низці індивідуальних уподобань. Важливе значення для характеристики людини та її психологічного стану має вибір нею певного кольору [5, с. 467].

Психологи в таких випадках використовують колірний тест, складений швейцарським психотерапевтом М. Люшером наприкінці 40-х рр. XX ст [9], котрий розробив основи функціональної психології кольоросприйняття. Його колірний тест спрямований на вивчення ситуативного емоційного стану особистості та її адаптації до різних соціально-психологічних ситуацій. Ця методика майже 70 років успішно застосовується багатьма педагогами, психіатрами та психологами у всіх країнах світу для дослідження особливостей психології різних професійних і етнічних груп. В основі тесту лежать фундаментальні закономірні зв'язки між різноякісними колірними енергіями й певними психічними процесами, станами та явищами. Макс Люшер, який використовував у своєму тесті для синього кольору дуже темний відтінок, пов'язує синій колір із «розслабленою чутливістю», що шукає «ідеал єдності». На думку автора, основному тону цього кольору відповідає

ніжність, захоплення і відданість, почуття захищеності і безпеки. За М. Люшером, синій колір може виражати також зв'язок з тенденціями минулого, а темно-синій колір відповідає релігійно-філософській медитативній установці. Вчений зазначає, що потреба в синьому кольорі зростає при втомі і хворобливому стані. Темно-синій колір представляє для М. Люшера колірну репрезентацію певних базових потреб: у фізіологічному плані це потреба у спокої, а в психологічному – в задоволенні. Той, хто перебуває в такому врівноваженому стані, відчувається максимально захищеним.

Синій, за М. Люшером, – це колір «зв'язку, прихильності, вірності». Він створює передумову для глибоких відчуттів, вдумливого споглядального міркування. Темно-синій символізує «розум». Перевага або відкидання темно-синього кольору людиною, за тестом, відповідає певним установкам стосовно того, що означає цей колір. Якщо перевага надається синьому і він ставиться на перше місце в ряді кольорів, то можна говорити про задоволення, про здійснення бажань і потреб, ніжність і душевне єднання, почуття захищеності й безпеки, а також про релігійність та дотримання традицій у світогляді особи. Якщо синій колір не викликає симпатій, то доречно стверджувати про незадоволення потреби в спокої і відчутті безпеки, про відсутність довірливих стосунків з іншими людьми. Відкидання темно-синього кольору означає втечу від спокою і розслаблення, яких людина може навіть боятися, позаяк цей стан назагал пов'язують з депресією або згасанням. Це може бути також продиктовано неможливістю здійснити власні прагнення. Існуючі людські та виробничі зв'язки відкидаються як невідповідні очікуваному ідеалу і сприймаються як нудні й паралізуючі; оскільки такі контакти обтяжують і пригнічують, то й розцінюються як залежність. В результаті людина прагне уникнути цієї залежності.

Синій колір часто відкидають люди, які перебувають у тривалому стресі або напрузі. Обстеження понад 5000 чоловік, залежних від тютюнопаління, засвідчило, що більше половини з них відкидають синій колір. Це може означати, що порушення від паління служить захистом від атонії. Саме розслабляючого спокою і атонії невідомо побоюється людина, яка цурається синього кольору. Основна психологічна характеристика світло-синього (блакитного) кольору, на думку М. Люшера, – безтурботні веселощі. Це колір безпечності, емоційності і спілкування. Блакитний колір лікує безсоння, хвороби печінки, горла і голосових зв'язок, запальні процеси і шкірні захворювання, у тому числі пов'язані з порушенням пігментного обміну – вітіліго; використовується при дитячих інфекціях, лікуванні абсцесів, флюсів, нервових

тиків і ревматизму, знижує апетит. Він зменшує болі і м'язову напругу, сприяє глибокому і ритмічному диханню. Блакитний колір навіває відчуття прохолоди, спокою і простору. Він дає сили для терпіння і терпимості. Світло-блакитний – це колір жіночності, материнства і міцності сімейних уз. Синій колір володіє очищувальною дією, сприяє відновленню нервової системи і життєвих сил в організмі, посилює здатність до зосередженості і медитації, допомагає при неувважності, спазмах, безсонні, посиленому серцебитті, розладах кишківника, зубних і головних болях, нервовому перенапруженні, психічних розладах.

Синій колір може спричиняти певний емоційний і душевний стан, в різних народів – різні емоційні враження. Так, в Індії та арабських країнах синьому кольору приписували цілющу небесну силу проти чуми. Синій колір сприяє боротьбі з інфекціями і запаленнями, легневими і горловими захворюваннями, різними хворобами очей, знижує перезбудження і вгамовує пристрасті. Людям інтелектуальної праці виявляється легше і продуктивніше працювати в кабінеті зі синьою лампою або синіми шторами. Під час опитувань студенти уособлюють синій колір з такими глибокими поняттями, як сталість, завзятість і наполегливість; відданість, самовідданість, захоплення своєю справою; серйозність, строгість; а також зосередження, заглибленість, стриманість. З усіх кольорів синій викликає найменше чуттєвих вражень і найбільше духовних. І. Якобі пов'язує темно-синій колір (як і в старовинних сонниках) з глибиною, ніччю, спокоєм, смертю; тьмяно-синій, туманний колір – зі страхом, почуттям розгубленості, сумом. Символіка синього кольору, за автором, виражає спокій, дистанцію, вірність і стриманість. Водночас учений вказує на демонічну складову синього кольору – щось примарне, потойбічне, а також на його «спустижений раціоналізм». З іншого боку, синій – це колір запаморочення та сп'яніння [14].

В. Кандинський вважав синій «кольором занурення», який у своїх фізичних прагненнях спрямовується від людини до свого внутрішнього центру. Чим глибше стають відтінки синього кольору, тим сильніше кличе він людину в нескінченне, пробуджує тугу за чимось чистим та почуттєвим; створює елемент спокою. Глибокий синій колір є для В. Кандинського вічним, понадземним центром ваги, тоді як у глибокому зеленому втілюється земний спокій, задоволення і самозадоволення [7, с. 375]. Синій колір часто застосовують для сенсорного, глибокодумного, споглядального міркування. У медитаціях, філософсько-психологічних практиках він у пошані, оскільки символізує розум, інтуїтивне мислення, проникливість, яснобачення. В. Кандинський писав: «Схильність синього кольору до глибини настільки вели-

ка, що він стає інтенсивнішим саме у глибоких тонах і діє проникливіше. Чим глибший відтінок синього кольору, тим сильніше він кличе людину в нескінченність, будить в ній прагнення до чистого та, зрештою, надприродного. Синій – це типово небесний колір. З великим проникненням він розвиває елемент спокою. Схиляючись до чорного, він набуває відтінку нелюдської печалі. Він як нескінченне заглиблення в серйозне, де немає і не може бути кінця» [7, с. 376].

Згадаймо за дітей, які володіють новими незвичними психологічними характеристиками та моделями поведінки. Це індиго – покоління дітей, котрі відрізняються від інших інтуїтивним інтелектом, випереджаючи однолітків в еволюційному розвитку, здатних вижити в більш насиченому інформаційному просторі та гіршій екології, з умінням вислуховувати й міркувати, з доволі зрілим ставленням до життя, вони вміють економити життєву енергію, довіряють інтелекту більше, ніж почуттям, здатні згурпуватися у разі кризи. Діти індиго від народження мають особливі здібності, наприклад, можуть бачити енергетичне поле людини (ауру), володіють даром передбачення, їм дуже легко даються іноземні мови, вони надзвичайно талановиті – співають, малюють, пишуть вірші, танцюють, підбирають мелодії на музичних інструментах та чимало іншого.

Проте люди, які вірять у те, що індиго справді існують, а не є новітнім міфом сучасного світу, кажуть, що в деяких із цих дітей змінено генетичний код. Діти зі зміненим кодом мають імунітет проти раку, СНІДу та інших важких хвороб. За даними досліджень іноземних фахівців, людей зі зміненим генетичним кодом зараз є близько 1% від усього населення Землі і їх кількість дедалі зростає. Ігнорування нових моделей поведінки дітей може призвести до психічної нестійкості і розладу мислення у безцінній юної істоти, яка тільки-но вступає у життя. Це вони, «сині» люди, чий колір аури розсипається яскравим кольором «індиго».

Колір індиго (синьо-фіолетовий або синій) – це колір поєднання суперечностей, духовності, творчості і пізнання. Він проявляється у різних градаціях: від світло-голубого, ультрамаринового – до темно-синього і чорного. У цьому втілено дві сторони подвійної природи людини як два можливі варіанти її розвитку: людина зі сильним «Я» може піднятися до вершин духовного або ж через сили, які виражаються у чорнуватій холодності кольору індиго, глибоко впасти і стати злою через свою високорозвинуту, холодну інтелектуальність. Тому психологи стверджують, що з «індигових» дітей можуть вирости і геніальні художники, і жорстокі злочинці, і божевільні вчені, які легко переступають межі здорового глузду.

Синій колір дає стійкість, віру в себе, волю, правдолюбство. Це колір інтуїтивного мислення. Згадаймо, що мозкова чакра аджна, котра контролює гіпофіз, весь мозок і ділянку очей, резонує саме з темносинім кольором [4, с. 67]. Якраз ясний інтелект дозволяє нам бачити світ без спотворення, правдиво, тверезо, цілеспрямовано проникати в глибини підсвідомості і досліджувати устрій Всесвіту. Синій колір по праву вважається виразником інтелекту. Не дарма багато видатних учених планети черпали і продовжують знаходити натхнення, і радувати людство новими відкриттями після споглядання синіх гірських хребтів або водяної гладі моря, медитуючи на тлі синього неба або милуючись синьою далечинню на світанку. Синій колір – це колір знання та управління. Під інтелектуальним контролем синього перебувають усі системи і функції людського організму. Синій – колір учителя, наставника, що дає знання і розуміння, напрямок у житті.

А. Васильчук детально описує властивості синього інтуїтивного тіла, яке він називає третім духовним, або десятим тонкоматеріальним, тілом [3; 4]. У всіх людей інтуїтивне тіло тією чи іншою мірою розвинене, оскільки кожній людині природно властиві інтуїтивні відчуття та інтуїтивне пізнання світу. Систематичне використання інтуїтивних відчуттів і знань у процесі пізнання і розв'язання практичних життєвих завдань, прагнення зрозуміти, всебічно інтерпретувати інтуїтивну інформацію та емоційні переживання інтуїтивних відчуттів допомагають розвитку та вдосконаленню інтуїтивного тіла. Головними ознаками розвиненого інтуїтивного тіла є добра зорова і слухова пам'ять, духовне бачення («третє око»), вміння розуміти, усвідомлювати і переживати любов, красу, гармонію фізичного, астрального і духовного [3, с. 107].

Синє тіло орієнтує людину до набуття знань, вмінь і практичних навичок духовного вчителя, проповідника, гуманітарного працівника, релігійного діяча, парапсихолога, митця та ін. Здебільшого це елітні інтелектуали, політики, вчені, духовні діячі, письменники, люди з геніальними здібностями, носії найвищого інтелекту, мудрості, духовності, передбачення, витонченої інтуїції, духовної свідомості. Це люди, яким довіряють, вони здатні перейматися проблемами інших, допомагати нужденним, брати відповідальність на себе і своєю діяльністю забезпечувати прогресивний еволюційний розвиток людства. Духовність людини набуває властивостей надихати людей, прискорювати їх духовний розвиток, духовно оздоровляти навколишнє середовище, змінювати, скеровувати, переорієнтовувати і трансформувати свідомість людства до духовної свідомості [3, с. 267–268].

Висновок. Досліджуючи дію синього кольору на фізіологічні та психічні функції, слід відзначити, що вона є доволі суттєвою і реалі-

зується через низку впливів: на тіло людини; її психоемоційний стан; вегетативну і центральну нервову систему, а також фізичний і оптичний вплив та ін. Синій колір рекомендується використовувати для заспокоєння, релаксації, відновлення сил після емоційного стресу, при посттравматичних стресових розладах, функціональних порушеннях нервової системи, істерії, параної. Важливо пам'ятати, що не рекомендується вдаватися до синього кольору за депресивного і пригніченого стану, меланхолії. Вибір синього кольору як найулюбленішого відображає фізіологічну і психічну потребу людини в спокої, підтримці, розслабленні, а відкидання його свідчить про небажання або невміння відпочити і розслабитися.

Перспективи подальших наукових **розробок** з цієї тематики вбачаються у дослідженні впливу інших спектральних кольорів кольорової шкали (червоного, зеленого, жовтого) на психіку та фізіологію людини.

1. Айсмен Л. Дао цвета / Л. Айсмен. – М.: Эксмо, 2005. – 173 с.
2. Бондс Л. Магия цвета. Цветотерапия на каждый день / Л. Бондс; пер. с англ. Н. Мухина. – СПб.: Питер, 1997. – 384 с.
3. Васильчук А. Л. Функціональна анатомія тонкоматеріальних тіл людини / А. Л. Васильчук. – Кн. 1. – Львів: Каменярь, 2003. – 417 с.
4. Васильчук А. Л. Функціональна анатомія чакр / А. Л. Васильчук. – Кн. 2. – Львів: Каменярь, 2003. – 208 с.
5. Вундт В. Основы физиологической психологии / В. Вундт. – М.: Знание, 1880. – 589 с.
6. Дерибере М. Цвет в жизни и деятельности человека / М. Дерибере. – М.: Знание, 1965. – 343 с.
7. Кандинский В. В. Избранные труды по теории искусства: в 2 т. – Изд. 2-е, испр. и доп. / под ред. Н. Б. Автономовой, Д. В. Сарабьянова, В. С. Турчина. – Т. 2: 1918–1938. – М.: Гилея, 2008. – С. 365–393, 427–438.
8. Кравков С. В. Цветовое зрение / С. В. Кравков. – М.: Изд-во АН СССР, 1951. – 186 с.
9. Люшер М. Сигналы личности / М. Люшер. – Воронеж: МОДЭК, 1993. – 160 с.
10. Миронова Л. Н. Цветоведение / Л. Н. Миронова. – Минск: Вышш. шк., 1984. – 286 с.
11. Петренко В. Ф. Введения в експериментальну психосемантику. Дослідження форм репрезентації в повсякденній свідомості / В. Ф. Петренко. – М.: МГУ, 1983. – 175 с.
12. Румянцева А. Н. Экспериментальная проверка методики исследования индивидуального предпочтения цвета / А. Н. Румянцева // Вестник МГУ. Серия «Психология». – М., 1986. – № 1. – С. 67–69.

13. Шварц Л. А. Изменения цветоощущения в эмоциональных состояниях / Л. А. Шварц // Проблемы физиологической оптики. – Т. 6. – М., 1948. – С. 314–320.

14. Якоби И. Психологическое учение К. Г. Юнга. – 1996 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://skadovsklib.ru/novinki/psihologicheskoe-uchenie-k-g-yunga-iolanda-yakobi.htm>

15. Яньшина П. В. Введение в психосемантику цвета / П. В. Яньшина. – Изд. 2-е. – Самара: СамГПУ, 2001. – 277 с.

Андрушко Л. М., Ясинский В. П. Влияние синего цвета на психику и физиологические функции человека

Исследовано влияние синего цвета на психику и физиологические функции человека. Доказано, что цвет не только предоставляет информацию о предмете, но и обладает способностью вызывать эмоции. Рассмотрено, как некоторые культурные особенности, исторические периоды отражались и продолжают влиять на восприятие синего цвета человеком. Изучена возможность применения взаимосвязей между цветом и психикой в диагностике. Отражено влияние цвета на физиологические функции человека: артериальное давление, частоту сердечных сокращений и дыхания, нервно-психическое состояние.

Ключевые слова: синий цвет, символика цвета, психологическое воздействие, эмоции, физиология человека, психофизиологический процесс.

Andrushko L. M., Yasinskiy V. P. Influence of blue colour on psyche and physiological functions of a person

Influence of blue colour on psychological and physiological functions of a person is determined and analysed in this paper. A particular colour gives not only important information about an object but also has ability to cause ideas and feelings. The psychological aspect of perception of blue colour is related to emotional, sociocultural and aesthetic background. Considered as some cultural characteristics, historical periods influence and affect the perception of the blue man and the possibility of applying the study of the relationship between color and mentality in the diagnosis. Colour is one of the most interesting phenomena on Earth. It is a physical occurrence that exerts influence on human physiology and psychology. Colours have numerous and varied functions. They reach human's eye but each person's perception of them depends on his or her life experience, culture and education. The perception of this information adds to our knowledge of the world; takes part in the formation of our notions. Colours exert great influence on our feelings, and hence on our mind and behaviour. On perceiving a colour visually, the eye, with its peculiarities as a receptive organ, influences the formation of the image which reaches the human brain. Colour is a phenomenon of perception, not an objective component or characteristics of substance. That effect is most obviously shown when the colours are highly saturated. Green and blue are soothing; they reduce the pressure in the auricular centre and create a sensation of fading or compensating intensity of the sound. Colours, however, mainly exert influence

on human emotions, hence the preferences to one colour or another. The reason is that every colour affects our mood in a different way and carries different energy. They excite and stimulate us; focus our visual sensitivity; stir us to action; create a sense of vigour. When we are sad, we prefer cold colours as they slow down the rate of respiration and heartbeat.

Key words: *blue colour, symbolic of colour, psychological influence, emotions, physiology of a person, psychophysiological process.*

Стаття надійшла 15 квітня 2016 р.

УДК 159.922

**О. М. Борисенко,
С. В. Музыка**

КОНЦЕПЦІЇ І ТЕОРІЇ ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ РОЗЛАДУ СПЕКТРА АУТИЗМУ

Проаналізовано класичні й новітні концепції і теорії причин виникнення розладу спектра аутизму. Окреслено поняття аутизму, його етіологію та патогенез. Виокремлено три основні концепції причин виникнення розладу: біологічну, біхевіористичну та когнітивну. Здійснено аналіз кожної з них згідно з сучасними науковими поглядами. Наголошено на переважанні генетичних чинників.

Ключові слова: *аутизм, генетика, імунологія, перинатальні й пренатальні чинники.*

Постановка проблеми. Відхід від реальності у світ власних переживань, крайня форма самоізоляції, обмеженість у вираженні емоцій, неадекватне реагування і дефіцит соціальної взаємодії – все це відмінні риси аутизму, загадкового комплексу психічних і поведінкових розладів, що становлять зростаючу світову проблему. Незважаючи на майже півстолітню історію досліджень, серед учених і далі точаться дискусії стосовно того, які причини аутизму є основними. Оскільки він є рідкісним розладом, що має різноманітні форми прояву, тому доволі важко піддається вивченню.

Обумовлено це найперше взаємозв'язаним характером соціального, когнітивного, мовленнєвого і емоційного розвитку в перші роки життя дитини. Порушення будь-якої з цих функцій позначаються на інших аспектах функціонування психіки дитини. Зокрема, проблеми у сфері соціального розвитку призводять до відставання в мовленнєвому розвитку, і навпаки.